

Naratif – Yr effaith tŷ gwydr

Grŵp blwyddyn a maes cwricwlaidd	Blwyddyn 10. Gwyddoniaeth/bioleg/cemeg/ffiseg.
Gweithgaredd	Mae'r gweithgaredd hwn yn seiliedig ar: <ul style="list-style-type: none">• ddadansoddi a dehongli gwybodaeth a gyflwynwyd fel delweddau a thestun, er mwyn datblygu dadl wyddonol.
Pwnc	Ynni; twymo byd-eang/yr effaith tŷ gwydr; cynaliadwyedd; y gofod (y Ddaear a'i atmosffer).
Strategaeth bosibl	<p>Pwrpas y gweithgaredd hwn yw darparu deunyddiau er mwyn i ddysgwyr allu:</p> <ul style="list-style-type: none">• darllen a dehongli gwybodaeth a gyflwynwyd mewn amryw o fformatau• dewis gwybodaeth ddefnyddiol i gwblhau'r dasg• gwneud cysylltiadau â phynciau eraill a gwybodaeth flaenorol mewn gwyddoniaeth• datrys problemau• cyflwyno dadleuon gwyddonol• dod i gasgliadau seiliedig ar dystiolaeth. <p>Mae'r dysgwyr yn defnyddio'r ddelwedd sy'n dangos sut mae'r effaith tŷ gwydr yn digwydd i gynhyrchu esboniad ysgrifenedig o'r effaith, a sut y mae'n helpu i gynnal bywyd ar y Ddaear. Yn arbennig, y nod yw canolbwyntio ar gynhyrchu dadl gydllynol a rhesymegol. (Gallai athrawon ddefnyddio fframiau ysgrifennu/trafodaethau ystafell ddosbarth/gwaith pâr neu grŵp i gefnogi'r gweithgaredd hwn.)</p> <p>Mae'n rhaid i ddysgwyr ddeall perthnasedd y nodweddion tebyg rhwng y blaned Gwener a'r Ddaear a arweiniodd gwyddonwyr at gredu ar un adeg bod bywyd yn bosibl ar y blaned Gwener (maint, ffurf y cymylau, anwedd dŵr yn yr atmosffer, ac ati). Fodd bynnag, mae archwilio pellach wedi adnabod nodweddion gwahanol pwysig rhwng y planedau gan ddarparu tystiolaeth o ganlyniadau catastroffig yr effaith tŷ gwydr ar y blaned Gwener miliynau o flynyddoedd yn ôl.</p> <p>Mae'r ddelwedd ar y daflen weithgaredd yn ceisio helpu dysgwyr i lunio esboniad ysgrifenedig o'r effaith tŷ gwydr, e.e. symiau enfawr o garbon deuocsid ac anwedd dŵr yn yr</p>

	<p>atmosffer wedi arwain at fwy o ymbelydredd yn cael ei adlewyrchu yn ôl i wyneb y blaned. Roedd rhagor o anweddu dŵr i'r atmosffer i ffurfio cymylau trwchus wedi achosi gordwymo mwy amlwg mewn ffordd heb ei rheoli.</p> <p>Efallai yr hoffai dysgwyr gysylltu hyn â'u gwybodaeth o'r sbectwm electromagnetig gan gynnwys y math o ymbelydredd a newid tonfedd yr ymbelydredd sy'n cael ei adlewyrchu o'i gymharu â'r hyn sy'n dod yn uniongyrchol o'r haul.</p> <p>Cysylltiadau â newid hinsawdd ar y Ddaear</p> <p>Mae hyn yn debyg i'r hyn sy'n digwydd ar y Ddaear ar hyn o bryd gyda nwyon tŷ gwydr yn codi i'r atmosffer, gan gynnwys carbon deuocsid ac anwedd dŵr o losgi tanwydd ffosil ac allyriadau ceir. Mae newidiadau hinsawdd, sychder (gweler y delweddau ar y daflen weithgaredd) yn dystiolaeth o hyn.</p> <p>Un ffordd o atal yr effaith hon fyddai lleihau allyriadau tanwydd ffosil, gan leihau'r carbon deuocsid a'r anwedd dŵr yn yr atmosffer. Cewch dystiolaeth i gefnogi hyn o'r ymgyrchoedd byd-eang yn y newyddion.</p>
<p>Cysylltiadau â'r FfLIRh</p>	<p>Sgiliau</p> <ul style="list-style-type: none"> • Cynhyrchu a defnyddio strategaeth i ddatrys problemau. • Cydweithio i ddatrys problem. <p>Cydran llythrennedd</p> <p>Llinyn: Llafaredd ar draws y cwricwlwm</p> <p>Elfen: Datblygu a chyflwyno gwybodaeth a syniadau</p> <p>Agwedd: Siarad Mae dysgwyr yn gallu:</p> <ul style="list-style-type: none"> • cyflwyno syniadau a phynciau i gwrdd â gofynion gwahanol gynulleidfaoedd • siarad yn rhugl, gan ddefnyddio ystod o dechnegau, dywediadau ac ystumiau • defnyddio iaith ffurfiol mewn ystod o gyd-destunau • ymateb i adwaith y gwrandawyr ac addasu eu hiaith yn ôl y cyd-destun a'r diben • cyflwyno safbwynt gydag argyhoeddiad a chynnal y safbwynt hwnnw, gan ragweld safbwyntiau eraill ac ymateb iddynt, <i>e.e. wrth chwarae rôl neu mewn dadl</i> • defnyddio ystod o dreigladau'n gywir (treigladau meddal, trwynol a llaes) yn gywir yn eu cyd-destun.

Agwedd: Gwrando

Mae dysgwyr yn gallu:

- ymateb i syniadau eraill mewn ffordd ystyriol, gan ofyn iddynt egluro eu hunain drwy ofyn cwestiynau priodol
- gwrando ar bob math o wybodaeth a syniadau o wahanol safbwyntiau, gan nodi sut mae gwahanol siaradwyr yn cyflwyno safbwyntiau penodol.

Agwedd: Cydweithio a thrafod

Mae dygwyr yn gallu:

- defnyddio opsiynau a strategaethau amrywiol er mwyn galluogi'r grŵp i ddod i gonsensws.

Llinyn: Darllen ar draws y cwricwlwm**Elfen: Canfod, dethol a defnyddio gwybodaeth****Agwedd: Strategaethau darllen**

Mae dysgwyr yn gallu:

- defnyddio eu gwybodaeth am:
 - darddiadau a theuluoedd geiriau
 - cystrawen, strwythur y frawddeg a strwythur testun cyfan
 - cynnwys a chyd-destuni wneud synnwyr o eiriau, brawddegau a thestunau cyfan
- defnyddio ystod o strategaethau, *e.e. darllen cyflym, darllen agos, anodi, rhagfynegi*, i gip ddarllen (sgimio) testunau i gael y neges, y syniadau a'r themâu allweddol a'u llithr ddarllen (sganio) am wybodaeth fanwl, gan ddethol a rhoi sylwadau ar y prif sylwadau a themâu
- defnyddio'r rhyngrwyd, gan ddewis a dethol testunau ac asesu pa mor ddibynadwy a phwysig ydynt.

Elfen: Ymateb i'r hyn a ddarllenwyd**Agwedd: Ymateb a dadansoddi**

Mae dysgwyr yn gallu:

- cymharu a chyferbynnu themâu a materion ar draws ystod o destunau ac yn gwneud cysylltiadau rhwng testunau
- ymchwilio'n annibynnol i ystod eang o ffynonellau i ddatblygu dealltwriaeth lawn o faterion anghyfarwydd
- cyfodod a dadansoddi gwybodaeth er mwyn cael dealltwriaeth fanwl o ffynonellau sydd o bosibl yn cyflwyno safbwyntiau cyferbyniol
- deall y gwahaniaeth rhwng ffeithiau/tystiolaeth a thuedd/dadl ac yn gallu nodi'r gwahaniaeth hwnnw trwy roi sylw ar bwyntiau amlwg a chasgliadau
- rhoi sylw ar ddehongliadau gwahanol o'r materion a'r syniadau, gan ddefnyddio'r testun i gefnogi'u barn

- gwerthuso pwrpas, effaith a dibynadwyedd testunau.

Llinyn: Ysgrifennu ar draws y cwricwlwm

Elfen: Trefnu syniadau a gwybodaeth

Agwedd: Ystyr, dibenion, darllenwyr

Mae dysgwyr yn gallu:

- ysgrifennu darnau estynedig sy'n cynnwys tystiolaeth a gwybodaeth fanwl, ynghyd â darnau byrrach sy'n crynhoi, gan ddangos ymwybyddiaeth glir o bwy yw'r darllenydd neu'r gynulleidfa
- llunio ymatebion sy'n cysylltu ac yn datblygu syniadau i roi sylw i bob elfen o'r pwnc.

Agwedd: Strwythur a threfn

Mae dysgwyr yn gallu:

- gwella cynnwys, strwythur a chywirdeb eu hysgrifennu drwy ei adolygu a'i olygu'n annibynnol
- ysgrifennu'n annibynnol ar ffurf briodol gyda hyder cynyddol, gan sicrhau bod y cynnwys yn drefnus, yn fanwl ac yn berthnasol, *e.e. cyflwyno safbwyntiau, gwybodaeth ac esboniadau yn y ffordd orau*
- trefnu'r hyn y maent yn ei ysgrifennu ar ffurf briodol, gan sicrhau bod y cynnwys yn fanwl oddi mewn a rhwng paragraffau neu adrannau.

Elfen: Ysgrifennu'n gywir

Agwedd: Iaith

Mae dysgwyr yn gallu:

- defnyddio iaith er mwyn bod yn wrthrychol a ddiduedd a chydabod y gallai fod mwy nag un safbwynt, *e.e. defnyddio geiriau fel 'gellid dadlau', 'gellid gweld bod ...'*
- defnyddio amrywiaeth eang o dermau technegol, geirfa briodol, a mynegiant at ddibenion gwahanol gan greu effeithiau gwahanol, *e.e. perswadio, rhoi gwybodaeth, diddanu.*

Agwedd: Cystrawen, Atalnodi, Sillafu, Llawysgrifen

Mae dysgwyr yn gallu:

- amrywio strwythurau brawddegau er mwyn ennyn a chynnal diddordeb y darllenydd ac ysgrifennu'n ramadegol gywir
- defnyddio ystod gyflawn o atalnodi er mwyn cyflymu ac arafu'r dweud, sicrhau bod yr ystyr yn glir, osgoi amwysedd a chreu effaith bwrpasol
- defnyddio ystod o strategaethau ac adnoddau amrywiol i sillafu ystod gynyddol o eiriau cyfarwydd, geiriau anghyfarwydd a geiriau sy'n benodol i faes arbennig yn gywir
- cyflwyno'u gwaith yn effeithiol, yn ysgrifenedig neu ar

	<p>sgrin, gan ddewis ffurf, delweddau a graffeg i helpu i gyfleu'r ystyr</p> <ul style="list-style-type: none"> • ysgrifennu'n ramadegol gywir gan sicrhau bod amser a pherson y ferf yn gywir yn ei gyd-destun • defnyddio ystod o dreigladau'n gywir (treigladau meddal, trwynol a llaes) yn eu cyd-destun.
--	---